

УДК 378. 22.016:5:[373.5]

ГАННА ПОСПЄЛОВА

Полтавська державна аграрна академія

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ
У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ АГРОНОМІВ**

У статті розглянуто організаційні та педагогічні умови, дотримання яких сприятиме продуктивному і результативному застосуванню аудіовізуальних засобів навчання у підготовці майбутніх агрономів. Теоретично обґрунтовано методику та особливості реалізації впровадження сучасних відеозасобів навчання в освітній процес вищих агрономічних закладів

***Ключові слова:** професійна підготовка, аудіовізуальні засоби навчання, організаційно-педагогічні умови підготовки, майбутні агрономи, відеозасоби навчання.*

Постановка проблеми. Успіх процесу навчання студентів-агрономів професійній діяльності значною мірою залежить від раціонального та ефективного використання допоміжних засобів як одного з найважливіших компонентів освітнього процесу при оволодінні фаховою компетентністю. У сучасних умовах підвищеного обсягу інформації та бурхливого розвитку техніки перед викладачами постають завдання презентації нового матеріалу при максимальній кількості інформації за одиницю часу, ефективної організації навчального процесу та забезпечення об'єктивного контролю його результатів. Викладання навчальних дисциплін агрономічного циклу у вищому навчальному закладі передбачає ілюстрування та демонстрування схем, явищ і процесів у зручній для розумового та зорового їх сприйняття формі за допомогою техніки. Сучасні аудіовізуальні засоби навчання та засоби

наочності дозволяють не тільки доповнювати словесну інформацію викладача, але і самі виступають носіями змістовних повідомлень. Ці завдання можна вирішити шляхом використання сучасних аудіовізуальних засобів навчання, які виконують інформаційну, керуючу, контролюючу та виховну функції у навчальному процесі у вищому аграрному закладі. Відповідно до вищезазначеного у процесі агрономічної підготовки студентів до створення й застосування аудіовізуальних засобів навчання необхідне дотримання певних організаційних і педагогічних умов, що забезпечать успішне засвоєння ними теоретичного матеріалу за поданою проблемою й набуття практичних навичок роботи з відеоматеріалом.

Аналіз літературних джерел. Останнім часом у наукових працях приділяється багато уваги аудіовізуальним засобам інформації. Теоретичні основи ефективного їх використання у навчанні розроблено у працях С. Архангельського, В. Березняка, М. Блюміна, М. Борисової, В. Вербицької, В. Волинського, А. Гельмонта, А. Гуржія, А. Зільберштейна, Г. Карпова, Л. Кулінської, М. Ляховицького, Л. Прессмана, В. Романова, В. Ружейнікова, В. Толля, Л. Чашка, С. Шаповаленко, М. Шахмаєва, З. Шалик.

Відомі нам дослідження дають підстави говорити про переваги використання засобів аудіовізуальної наочності в навчальному процесі (М. Антипін, Н. Бориско, М. Васильєв, В. Кузнецов, Г. Левченко, О. Пильцин, Р. Путиліна, Л. Цесарський, S. Corder, J. Cranston, T. Mannon, I. William та ін.). Мотиваційно-розвиваюча роль аудіовізуальних засобів інформації висуває їх на одне з перших місць серед технічних засобів навчання. Вони стимулюють розвиток практичних вмінь та навичок як основи майбутньої фахової діяльності, взаємопов'язують функціонування механізмів, таких як мислення, сприймання, увага та пам'ять, підтримують інтерес, стимулюють до польових досліджень та створюють мотивацію [5]. Як показав аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, кіно- та відеофільми мають значну перевагу в порівнянні з іншими аудіовізуальними технічними засобами в процесі професійного навчання і відзначаються високою ефективністю (С. Аблам, Б. Альтшулер, Л. Банкевич, Н. Бичкова, В. Єгоров, В. Іванова-Циганова, О. Карецький, З. Корнеєва, І. Кошман, М. Ляховицький, Г. Шевельова, І. Шелінгер, М. Allan, S. Corder, M. Danesi, P. Fleetwood-Walker, T. Gibson, C. Jamet, I. William, A. Mollica та ін.). Проте, незважаючи на широкий спектр досліджень, проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі аграрного виробництва шляхом використання аудіовізуальних засобів навчання з дидактично-виховною метою у професійній підготовці майбутнього агронома не досліджувалася, недостатньо розробленим є її теоретичний і практичний компоненти [2, 4]. Разом з тим, контекстний аналіз довів, що поглибленого і системного вивчення потребують також питання індивідуального підходу у підготовці майбутніх агрономів шляхом застосування аудіовізуальних засобів навчання у професійній діяльності.

Мета написання статті: виявити організаційно-педагогічні умови використання аудіовізуальних засобів навчання для формування фахової компетентності у підготовці майбутніх фахівців у галузі агрономії

Виклад основного матеріалу. Як свідчить аналіз наукових досліджень в означеній галузі, нині у вищих аграрних навчальних закладах підготовка майбутніх фахівців агрономів здійснюється на основі інноваційних підходів [1]. Реалізація освітніх завдань, під час викладання будь-якого навчального предмету та його ефективність значною мірою залежать від умов, що створюється для пізнавальної діяльності. Одна з найважливіших із них - забезпечення наочності навчання.

Водночас процес набуття студентами знань, умінь і навичок щодо особливостей розвитку фітопатогенів в курсі «Фітопатологія» на етапі професійної підготовки має низку невідповідностей, подолання яких становить теоретичний і прикладний інтерес. Завданням дисципліни «Фітопатологія» є ознайомлення студентів як з діагностичними ознаками прояву конкретних хвороб на сільськогосподарських культурах, так і з морфологічними та біологічними ознаками їхніх збудників. Основна мета – навчити студентів на основі аналізу макроскопічних і мікроскопічних ознак прояву хвороби ставити правильний діагноз, вміти на практиці визначати хвороби та їх збудників і на основі цього – обґрунтовувати ефективні методи захисту [3]. На лабораторних заняттях проводиться наочне вивчення матеріалів,

теоретичні відомості про які викладаються в лекційному курсі. Хвороби сільськогосподарських культур пропонується вивчати в такій послідовності: зовнішні (симптоматичні) ознаки прояву хвороби на різних органах рослин – для цього використовується фітопатологічний гербарій підготовлений студентами під час навчальної практики; збудник хвороби – шляхом мікроскопування уражених ділянок рослини (з метою вивчення спороношення збудника і визначення його систематичного положення); цикл його розвитку, джерела первинної і вторинної інфекції – за допомогою науково-анімаційного фільму «Біологія грибів-паразитів» виготовленого на замовлення фірми Syngenta. Важливо, щоб студенти навчилися користуватися ключами для визначення хвороб і могли самостійно їх ідентифікувати. Для класифікації збудників хвороб нами зібрані у методичних рекомендаціях методи (ключі) ідентифікації найбільш поширених хвороб сільськогосподарських культур. Завершення роботи супроводжується змалюванням основних симптомів прояву захворювання на уражених органах рослини, спороношень та циклу розвитку збудника хвороби.

Інноваційним елементом викладання лабораторного курсу є використання науково-анімаційного фільму, який наочно демонструє повний цикл розвитку основних хвороб сільськогосподарських культур, що формує у студента цілісну уяву про розвиток хвороби і розуміння найбільш вразливих стадій в паразитуванні збудника з метою застосування пестицидів. У процесі перегляду навчального фільму слухачеві надається можливість управляти переглядом, як окремих інформаційних фрагментів, так і цілих розділів фільму. При цьому студент сам визначає найбільш складні, з його точки зору, фрагменти досліджуваного матеріалу і або повторно повертається до їх перегляду, або приступає до більш поглибленого їх вивчення.

Впровадження цього та інших аудіовізуальних засобів навчання, в навчальному процесі, сприяло ефективному вирішенню основних завдань професійного становлення майбутніх фахівців, зокрема: дозволило забезпечити студентів новою і достовірною інформацією про морфолого-анатомічні ознаки і розмноження мікропатогенів; пояснити у динаміці особливості зараження і паразитування патогенів на культурах; навчити алгоритму виконання різних видів діяльності; підвищило мотивацію, бажання та інтереси студентів; забезпечило контроль і корекцію знань, умінь і навичок, ефективний зворотній зв'язок; поповнити банк даних для проведення навчально-тренувальних і дослідницьких робіт; раціонально організувати навчальний процес та підвищило його результативність.

На сьогодні у навчальному процесі аграрних ВНЗ досить активно використовуються різноманітні сучасні джерела інформації: телебачення, відеомагнітофони, DVD-плеєри, комп'ютерна та мультимедійна техніка.

Використання у процесі проведення навчальних занять комп'ютера у поєднанні з мультимедійним обладнанням дозволяє вільно коментувати підготовлені матеріали, вибирати раціональний стиль і ритм викладання та спілкування з аудиторією, а студентам не тільки усвідомлювати інформацію, але й скласти якісний конспект. У переважній більшості випадків дидактичні матеріали не є вичерпним джерелом інформації і потребують пояснень викладача. В цьому сенсі методика застосування аудіовізуальних засобів розрізняється за видами діяльності (семінарське заняття, лекція, практичне заняття) та за уявними частинами заняття. Так, використання відеоматеріалів в організаційно-вступній частині заняття вважається дієвим засобом підготовки аудиторії до сприйняття складної теми, загострення уваги на актуальності розглядуваних питань, тобто формуванні мотивації глибокого вивчення теми. На цьому етапі доцільно показувати відеофільми із зазначеної теми і переліком питань для вивчення. Ефективною є також методика демонстрації на початку занять кіно- відеофільмів. Завдяки сильному емоційному впливу демонстрація фільмів одразу налаштовує студентів на робочий лад, скорочує до мінімуму момент необхідної психологічної адаптації, дає зорову основу для подальших логічних пояснень викладача. Для фільмів-введень найбільш підходять такі матеріали, які можуть служити самостійним джерелом інформації, і у викладенні конкретних питань здатні замінити викладача. Демонстрація відеоматеріалів на цьому етапі занять також може спрямовуватись на показ практичної значущості розглядуваних питань передового досвіду роботи.

Застосування відеоматеріалів у процесі опитування студентів спрямоване на формування їх умінь використовувати дидактичний матеріал для доказовості логічності своїх тверджень. Наприклад, можна запропонувати студенту проаналізувати усно чи письмово відеофрагмент виконання певних дій, прокоментувати таблицю, в якій названі ознаки явища тощо. Ефективність цього прийому значною мірою залежить від проблематичного характеру матеріалів, що пропонуються для обговорення. Його доцільно поєднувати з елементами ситуативно-проблемного навчання.

Демонстрування відеофільмів при викладі нового матеріалу дозволяє використовувати інформацію як зорову опору, що допомагає найбільш повно засвоювати навчальний матеріал. Важливо, щоб демонстрація дидактичних матеріалів органічно поєднувалась з їх поясненням, щоб вона стала наочним аргументом слів викладача. Аудіовізуальні засоби можуть застосовуватись також з метою актуалізації опорних знань та мотиваційно-пізнавальної діяльності, що є найбільш ефективним у методичному розумінні. Ефективне застосування фільмів на заняттях вимагає планування їх демонстрації відповідно до поставленої мети. Однією з найважливіших методичних вимог є необхідність вступного і заключного слова викладача до і після демонстрації фільму, відповідного коментованого супроводу.

Висновки. Власний досвід застосування технічних засобів навчання та засобів наочності в навчальному процесі показує, що запропонована методика є необхідною передумовою процесу підвищення якості навчання та рівня підготовки фахівців, оскільки дозволяє показати явища, побачити які неможливо взагалі або без особливої техніки; представити процеси, що протікають повільно або дуже швидко; продемонструвати досліди з речовинами, з тієї чи іншої причини не наявними в розпорядженні викладача (пестициди); познайомити з дією найскладніших машин або приладів, які використовуються в системі захисту рослин. Перевагою використання відеофільмів у навчанні є те, що слухач сам може вибрати графік і темп свого навчання. За наявності DVD-диска з відео-тренінгом, посібником, керівництвом або відеокурсом у слухача з'являється прекрасна можливість зайнятися самоосвітою - звертатися до відеофільму кожен день і вивчати навчальний відеоматеріал, перебуваючи у себе вдома або в офісі. Таким чином забезпечується індивідуальний підхід до навчання навіть на етапі самопідготовки.

Список використаних джерел

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. Для студ. магістр. / С. С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Кравченя Э.М. Средства обучения в педагогическом образовании. Монография / Э. М. Кравченя. – Минск: БГПУ, 2004. – 235 с.
3. Марютін Ф.М. Фітопатологія: Навчальний посібник / Ф.М.Марютін, В.К.Пантелеев, М.О. Білик; За ред. проф. Ф.М. Марютіна. – Харків: Еспада, 2008. – 552 с.
4. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров. – М: АСАДЕМА, 2003. – 272 с.
5. Шукин А.Н. Методика использования аудиовизуальных средств / А. Н. Шукин. – М.: Просвещение, 1981 – 296 с.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2015 р.

ПОСПЕЛОВА А.

Полтавская государственная аграрная академия, Украина

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АУДИОВИЗУАЛЬНЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ АГРОНОМОВ

В статье рассмотрены организационные и педагогические условия, соблюдение которых будет способствовать продуктивному и результативному применению аудиовизуальных средств обучения в подготовке будущих агрономов. Теоретически обоснованы методика и особенности реализации внедрения современных видеосредств обучения в образовательном процессе высших агрономических заведений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, аудиовизуальные средства обучения, организационно-педагогические условия подготовки, будущие агрономы, видеосредства обучения.

POSPELOVA A.

Poltava State Agrarian Academy, Ukraine

**ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICHESKYE TERMS OF USE AUDYOVYUZUALNYH FUNDS
IN LEARNING PREPARATION FUTURE AHRONOMOV**

The article deals with the organizational and pedagogical conditions, compliance with which will promote productive and efficient use of audiovisual training in preparation of future agronomists. The technique and theory, especially the implementation of the introduction of modern visual media learning in the educational process of higher agronomic institutions

Keywords: *training, audiovisual training, organizational and pedagogical conditions of, future agronomists, visual media training.*